

УВОД У СЛАВЈАНСКУ ФИЛОЛОГИЈУ

Введение в славянскую филологию : пособие / Н. А. Волотовская [и др.] ; под ред. А. А. Кожинной. – Минск : БГУ, 2019. – 287 с. - ISBN 978-985-566-740-8.

Дајана Лазаревић

У издању Белоруског државног универзитета крајем 2019. године, светлост дана је угледао приручник на руском језику „Увод у славјанску филологију“ (рус. Введение в славянскую филологию: пособие) групе аутора – истакнутих белоруских филолога, а у научној редакцији Але А. Кожиннове. У наредном приказу бавићемо се заступљеним темама у приручнику, његовим добрим странама и манама, а све у циљу да се упознамо са стручном литературом која се користи у братској Белорусији и да стекнемо увид у то какав је поглед савремених белоруских филолога на словенске језике, као и оне који се директно односе на нас – јужнословенске.

На самом почетку монографије речено је да је намењена студентима високог образовања, тачније, студентима руске, белоруске и уопште словенске филологије. Предговор⁹ нас враћа у 1989. годину, када је чувени професор Адам Ј. Супрун (1928-1999) у издању „Високе школе“ у Минску објавио истоимену монографију и упућују нас у то, да је књига о којој говоримо својеврсни продужетак Супруннове. Коаутори новог приручника су Н. А. Волотовскаја, Н. В. Ивашина, Ј. А. Казанцева, А. М. Каљуга, А. А. Кожиннова, Љ. А. Козловскаја, Н. А. Кохнович, Е. Н. Руденко, Н. В. Супрунчук и Ј. С. Суркова.

Из издања приручника из 1989. године, читамо реобјављени чланак проф. Супруна „Древни Словени и њихова праотаџбина“¹⁰, где аутор говори о настанку старословенског језика из индоевропских језика и његовом развоју. О почецима писмености код Словена¹¹ читамо из пера Ј. Суркове, која

⁹ *Введение в славянскую филологию : пособие / Н. А. Волотовская [и др.] ; под ред. А. А. Кожинной. – Минск : БГУ, 2019. – с. 3-4.*

¹⁰ *Исто.* – с. 5-23.

¹¹ *Исто.* – с. 24-66.

се ослања на изворе Тирила и Методија. Најзанимљивије је тумачење глагољског писма, које се може читати у овом чланку. Следи, без икакве сумње, одличан чланак проф. Супруна о старословенском језику¹², где се детаљно говори о утицајима старословенског на друге језика и обрнуто, изговору речи и њиховом пореклу.

Коначно, у приручнику наилазимо на поделе словенских језика, и то прво на источнословенске (пише Елена Н. Руденко)¹³ – на белоруски¹⁴ (пише Људмила Козловскаја), руски¹⁵ (пише Александар Каљута), украјински¹⁶ (пише Нина Волотовскаја). Аутори се баве развојем поменутих језика, савременим дијалектима и распрострањеношћу језика.

Потом нам приручник доноси западнословенске језике¹⁷ (пише Е. Руденко), у које спадају пољски¹⁸ (пише Ј. Казанцева), кашупски¹⁹ (пише Н. Кохнович), полабски²⁰ (пише А. Супрун), чешки²¹ (пише Наталија Ивашина), словачки²² (Наталија Корина), лужичкосрпски²³ (пише Ала Кожина). Свакоме ко изучава западнословенске језике свакако бих препоручила да прочита овај део књиге и да обрати пажњу на изворе, које наводе аутори чланака.

СТИЖЕМО коначно и до јужнословенских²⁴ језика (о којима пише А. Кречмер). О српском језику²⁵ пише доцент Никита Супрунчук, који је докторирао на теми из србистике и двадесет година професионалног живота посветио проучавању српског језика и културе. Супрунчук је неколико година и живео у Србији, док је радио као страни лектор за белоруски и руски језик на Филолошком факултету у Београду. У свом чланку, већ у првих неколико реченица, Супрунчук даје (кључну!) формулацију за српски језик – то је језик којим се говори у Србији, Црној Гори, Босни и Херцеговини (српски језик се у државама ван Србије само појављује у различитим варијантама, баш као што су амерички, британски и канадски – варијанте истог енглеског језика!). За омладину и студенте, који тек почињу да уче о јужнословенским језицима, ова формулација је савршена. Занимљиво је, што аутор Супрунчук даје објашњење, које ни многи Срби не знају – порекло речи „Срби“ – од грчког Срби, Сервиа, а по Александру Брукнеру *serbh-/ *surbh- значило би сркати (Белоруси ту реч изговарају као „сјорбац“). Лешек Мошински изводи словенско *sьrbъ у индоевропско *ser-v- ‘чувати’ (које је у класичном скитском дало

¹² Исто. – с. 67-75.

¹³ Исто. – с. 75-84.

¹⁴ Исто. – с. 85-93.

¹⁵ Исто. – с. 94-106.

¹⁶ Исто. – с. 106-118.

¹⁷ Исто. – с. 118-122.

¹⁸ Исто. – с. 123-144.

¹⁹ Исто. – с. 144-157.

²⁰ Исто. – с. 157-162.

²¹ Исто. – с. 162-176.

²² Исто. – с. 176-192.

²³ Исто. – с. 192-205.

²⁴ Исто. – с. 205-215.

²⁵ Исто. – с. 216-228.

*хaгv-, и тако се долази до *хrvati).²⁶ Даље се Супрунчук бави историјом језика и формирањем савременом српског језика, неизоставно се бавећи и историјом Србије, полазећи од Винче и Лепенског вира²⁷, што показује изузетно познавање материје код овог аутора. Наводи бројне књиге и споменике културе, писане на различитим писмима. Осврће се и на новију историју, те говори о судбини Југославије у 20. веку. Супрунчук се у своме раду бави и дијалектима, наводећи да на штокавском наречју говоре Срби, Босанци, Црногорци и део Хрвата. Даје кратке, али врло садржајне увиде у фонетику, морфологију, синтаксу и лексику савременог српског језика. Несумњиво, овај чланак је један од најбољих у књизи и заслужује да буде препоручен сваком студенту, који планира да проучава српски језик.

Следи хрватски језик²⁸ (пише Е. Руденко), словеначки²⁹ (пишу А. Супрун и Е. Келих), бугарски³⁰ (К. Иванов), македонски³¹ (К. Иванов).

Ова књига би била савршена, само да у њој не постоје две огромне грешке, које морају да упадну у очи сваком образованом и здраворазумском човеку. А то су чланци о босанском и црногорском језику. Њих је потписала проф. Е. Руденко, а сада ћемо представити укратко садржај чланака и разлоге зашто их треба избацити из ове књиге.

Руденко наводи да је Устав Црне Горе 2007. године признао црногорски језик као службени, а да се такође званично користе српски, босански, албански и хрватски језик!? А Међународна организација за стандардизацију 2017. године је донела решење по коме се одвајају црногорски и српски језик. Али занимљиво је, да осим ових сувих чињеница Руденко не показује никакву дозу критицизма, нити промишља о дубљем смислу ових подела и стварних сличности или разлика међу језицима! Даље, Руденко говори о историји Црне Горе. А нигде не помиње да су се Црногорци вековима Србима називали и нигде да помене Устав из 1905. године, рецимо – члан 39 – где јасно кажу: „Народне боје су црвена, плаветна и бијела“. Или члан 40: „Државна вјера је источно-православна“. А нема ни чувеног цитата Владике Петра II Петровића Његоша:

Име ми је вјерољуб, презиме ми родољуб. Црну Гору, родну груду камен наше одасвуда.

Србски пишем и зборим, сваком громко говорим: народност ми србинска, ум и душа славјанска.

Иста грешка Руденкове је и у чланку о босанском језику. Већ у првој реченици представља једну занимљиву ситуацију – босански језик, а који се још назива и бошњачким, је језик муслиманског становништва бивше Југославије³². А јесу ли исто Босанац и Бошњак, остаје нам нејасно у чланку, но

²⁶ Исто. – с. 217.

²⁷ Исто. – с. 217.

²⁸ Исто. – с. 229-234.

²⁹ Исто. – с. 241-249.

³⁰ Исто. – с. 254-267.

³¹ Исто. – с. 267-281.

³² Исто. – с. 234.

видимо логику којом се служи професорка, а која налаже да босански и бошњачки буду различити језици, премда у уводној реченици тврди да нису, те демантује саму себе. А потом каже, да босански језик има званични регионални статус у неким деловима Србије и Црне Горе.³³ И опет пише о историји, а никако да се каже оно најважније:

Потичем из муслиманске породице из Босне, а по националној припадности сам Србин. То су речи великог књижевника Меше Селимовића.

Такође није речена још једна битна ствар – књижевни нобеловац Иво Андрић је у личну карту издату 1951. године написао да му је националност српска!

Лепо је, што је професорка навела важне чињенице из историје БиХ, али оно најважније одсуствује у овом чланку и чини га конфузним и излишним у овој књизи.

Највећа грешка у ова два чланка је што немају *душу*! Набацине су сурове информације, које, заправо, не значе ништа! Међународна организација за стандардизацију може да призна и шумадијски језик, али не може да измени чињеницу, да су Србин из Војводине и Србин из Шумадије – браћа! И да говоре истим језиком, деле исто порекло и исту судбину, менталитет, навике, убеђења. Све ове поделе на српски, босански/бошњачки и црногорски језик не могу да буду методолошки утемељене и на научним чињеницама, већ су искључиво *политички* продукт.

Нарочито боли чињеница, да је овај зборник са спорним чланцима изашао у периоду, када се Срби у Црној Гори боре за своје светиње и када је свакодневно на улицама Црне Горе по неколико десетина хиљада људи!

У прилог овим тврдњама иде још једна болно апсурдна ситуација у овој књизи – на последњим странама дата је једна реченица на свим обрађиваним језицима у књизи: „Сва људска бића рађају се слободна и једнака у достојанству и правима. Она су обдарена разумом и свешћу и треба једни према другима да поступају у духу братства.“ Иста реченица, на хрватском језику је идентична српској, преписана латиницом, само је реч „свешћу“ замењена је са „свијешћу“. Иста реченица на босанском језику је потпуно идентична реченици на хрватском, само што је писана ћириличним писмом. На црногорском језику нема те реченице – очигледно је некеме досадило да четири пута пише једно те исто!

Ипак, да овакав став и деобу језика не подржавају сви Белоруси, већ смо видели у одличном чланку доцента Никите Супрунчука у овој књизи. Поменимо још неке од њих. У истраживању из 2018. године, где се учи српски језик, др Ана Наумова изричито је била у томе, да се на Белоруском државном универзитету од јужнословенских језика уче само српски и бугарски језик.³⁴ А обратимо пажњу и на проф. др Ивана Чароту који 45 година на прави начин заступа српску културу и језик у Белорусији.

А што се тиче приручника „Увода у славјанску филологију“ – нека доживе и друго, и треће и сто то издање. Само наредног пута – нека буду пажљивији у формулисању јужнословенских језика.

³³ Исто. – с. 235.

³⁴ <https://www.novosti.rs/vesti/naslovna/drustvo/aktuelno.290.html%3A745340-Srpski-na-katedrama-u-Rusiji-Belorusiji-Francuskoj> (12.2.2020.)